

Politiskajā un diemžēl arī teorētiskajā diskursā latviešu valodā ir ierasts runāt par “vienotību”: vienotā informācijas telpa, vienotā vēstures izpratne. Televīzijas lietošanas paradumu analīze liecina, ka nav vienotas publiskās sfēras, tāpat kā nav viena neproblemātiski definēta nacionālā “mēs”. Latvijā faktiski pastāvošais plurālisms, kuru turklāt nenosaka piederība pie valodas un kultūras kopienas, ir pretrunā ar sabiedriskā medija kā visaptverošas publiskās sfēras koncepciju. Un – uzsver J. Juzefovičs – plurālisms nenozīmē solidaritātes mazināšanos. Politikas veidotājiem būtu jāapzinās, ka starp medijiem latviešu un krievu valodā ir vairāki saskarsmes punkti, kas neļauj runāt par “paralēlajām informācijas telpām”. Tāpēc publiskā komunikācija var notikt (un tā jau notiek) arī pāri atsevišķiem medijiem un valodām.

Lielu uzmanību J. Juzefovičs pievērš populārajai kultūrai: Eirovīzijas konkursa un sporta spēļu translācijām, Jaungada vakara programmām. Arī citi pētnieki Latvijā empīriski parādījuši šo pasākumu integrējošo funkciju. J. Juzefoviča sarunas ar respondentiem lieku reizi apliecina televīzijas potenciālu radīt kopības sajūtu. Pētnieks gan brīdina: nav obligāti, ka šī sajūta radītu nacionālo “mēs”, kas būtu

pieņemams visiem nācijas locekļiem. Tomēr iedomātās kopienas teorētiķi nemaz neapgalvo, ka harmoniska vienotība būtu tās obligātais rezultāts.

Grāmatā autors neskar jautājumu par praksēm, kas ir uz J. Hābermasa publiskās sfēras konceptu balstītās sabiedriskās televīzijas uzmanības centrā. Proti, publiskā sfēra ir vieta, kur indivīdi var spriest par savām privātajām interesēm kā pilsoņi, lai meklētu saskaņu ar līdzcilvēkiem un ietekmētu lēmējvaras darbu. Respondentu apgalvojumi, ka viņi neatpazīst sevi sabiedriskās televīzijas raidījumos, faktiski varētu liecināt par šo praktiskās dzīves aspektu. Proti, LTV paustā nācijas koncepcija ir reducēta uz J. Hābermasa kultūras publisko sfēru, kuras mērķis ir latviešu etniskās un profesionālās kultūras saglabāšana, taču ne ikdienas “egoistiskās” ekonomiskās un sociālās dzīves aspektu apspriešana.

Latvijas iedzīvotājus kritizē par nespēju paskatīties pāri savai sētai. Faktiski no J. Juzefoviča informantu sacītā var secināt: viņus neapmierina tas, ka viņiem piedāvā tikai kultūras publisko sfēru, atstājot novārtā politisko, kurā viņi varētu runāt par savām “savtīgām” atšķirībām, meklējot kopību ar citiem.

DOI: <http://doi.org/10.22364/adz.54.20>

PĒTĪJUMĀ MEKLĒTAS ATBILDES

Guntis Zemītis, *Dr. hist.*, Biznesa augstskolas *Turība* profesors,
LU Latvijas vēstures institūta direktors

Objektīvas recenzijas ir anonīmas. Publiskā recenzija vienlaicīgi kļūst par recenzenta publikāciju. Tāpēc publicētā recenzijā gribot negribot mēdz izpausties recenzenta subjektīvisms, aiz kura reizēm pazūd pats recenzijas objekts. Šī recenzija noteikti nevar pretendēt uz pilnīgu objektivitāti – Andris Pētersons ir recenzentam labi pazīstams, recenzents rakstījis šīs viņa monogrāfijas ([2017] *Latvijas iedzīvotāju atvērtība starpkultūru komunikācijai*. Rīga : Biznesa augstskola *Turība*) priekšvārdu un pat minēts kā tās konsultants. Un

tomēr – monogrāfija neapšaubāmi ir A. Pētersona autora darbs. Viņš vienīgais ir interpretējis pētījuma rezultātus un pasniedz tos savā monogrāfijā. Tas, ka recenzents ir pazīstams ar A. Pētersona agrākajiem darbiem, viņa rakstīšanas stilu, pat darba stilu un domāšanas veidu, ne tikai netraucē, bet arī palīdz labāk izprast viņa ieceres, materiālu atlases veidu un secinājumu būtību.

Pētījums, kuru veica Biznesa augstskolas *Turība* studenti A. Pētersona vadībā par Latvijas iedzīvotāju (domāti visi pastāvīgie

iedzīvotāji, ne tikai pilsoņi) atvērtību starpkultūru komunikācijai, tapa 2015. gadā, laikā, kad Eiropu pārpludināja musulmaņu bēgļi. Ik pa brīdim notika kāds asiņains terora akts, pieņāca ziņas par sieviešu “apgrābstīšanu”, reizēm arī izvarošanu un slepkavībām. Atvērtā, iecietīgā Eiropa bija nonākusi ja ne gluži krīzē, tad pamatīgā apjukumā gan. Ko darīt tālāk? Atteikties no pēckara gados izkoptajām un iesakņotajām vērtībām un atgriezties pie neiecietības? Griezt bēgļu laivas atpakaļ vai pat šaut uz tām? Diskusijas uzvirtoja arī Latvijā, kuru gan bēgļu krīze tā īsti neskāra. Jautājums bija tikai par to, vai mūsu valsts teorētiski piekritīs uzņemt kaut dažus bēgļus. Bēgļu krīze varbūt deva stimulu pētījumam, bet tas noteikti nav par bēgļiem un gatavību tos uzņemt.

Uzreiz jānorāda, ka pētījums par Latvijas sabiedrības atvērtību ir ļoti aktuāls un nepieciešams. Pētījuma laikā aptaujāts 1001 respondents, aptverti visi Latvijas kultūrvēsturiskie apgabali. Respondenti izvēlēti tā, lai to skaits atbilstu Latvijas iedzīvotāju etniskā sadalījuma modelim, pēc kura latvieši veido 61,6%, krievi 25,8%, baltkrievi 3,4% utt. (2015. gada dati).

Pētījuma aktualitāti nosaka arī tas, ka Latvijā, lai gan tā sevi postulē kā nacionālu valsti, bieži uztver kā divkopienu valsti, kāda tā veidojās padomju okupācijas gados. Šāds dalījums ir mākslīgs, netaisnīgs, tomēr tā izpausmes ir jūtamas. Netaisnīgs tas ir gan tāpēc, ka tas veidojās kā padomju okupācijas sekas, gan arī tāpēc, ka tas saglabā padomju sabiedrības modeli, kas nerad mazākumtautības, iekļaujot tās vienotā “krievvalodīgo” masā. Pētījumā mazākumtautību viedoklis ņemts vērā, un tas ir apsveicami. Nav šaubu, ka realitātē joprojām vērojamas atšķirības starp latviski runājošo vairākumu un krieviski runājošo mazākumu. Cēloņi meklējami vēsturē, kam pieskaras arī A. Pētersons. Tomēr, kas notiek ārpus ikdienā redzamā, – tas, ka mēs atšķirīgi balsojam vēlēšanās, atšķirīgi vērtējam Krievijas ārpolitiskās aktivitātes, attiecīgi atšķirīgi uzskatām to par draugu vai draudu, tas līdz šim palicis neizvērtēts. Vai mums ir atšķirīgi uzskati par vērtībām, laimi, ģimeni, veselību? Un kuri, beigu beigās, ir neiecietīgāki pret iebrāucējiem – tradicionāli par noslēgtiem un nacionālistiski noskaņotiem uzskatītie latvieši vai krievi, kuriem padomju propaganda piedēvēja

izteiktu internacionālismu un atvērtību? Īsāk sakot – trūkst pētījumu par to, kādi esam, kas mums ir kopīgs un kas atšķirīgs. Trūkst pētījumu par to, kā mēs rīkosimies situācijā, kas vienādi skar visus Latvijas iedzīvotājus. Vienoti vai atšķirīgi. Līdz ar to nav šaubu, ka gan pats pētījums, gan A. Pēterona monogrāfija, kas analizē pētījuma rezultātus, ir vietā un laikā.

Pētījumā meklētas atbildes uz trim jautājumiem: cik atvērti starpkultūru komunikācijai ir Latvijas iedzīvotāji, kādas vērtības ir nozīmīgas Latvijas iedzīvotājiem, kādas individuālās un kolektīvās vērtības spēja apdraudēt imigrantu pieplūdums Latvijā?

A. Pētersons ir uzmanīgs lasītājs un klausītājs. Viņš brīvi orientējas ļoti plašā literatūras klāstā, pārzina gan pagātnes domātāju, gan mūsdienu filozofu, psihologu, bet galvenokārt komunikācijas speciālistu darbus. Savas domas pamatošanai viņš izmanto daudzus citātus. Pa derīgai domai viņš atrod gan tajā, ko rakstījis Latviešu Indriķis 12./13. gadsimtu mijā un 18. gadsimta domātājs Šarls Luijs de Monteskiē, kā arī mūsdienu komunikācijas guru, gan tajā, ko sacījis krievu mafijas sāgas varonis ar iesauku Vācietis no filmas *Brālis*. Jūtama arī paša dzīves pieredze, kuru viņš lieliski pārādījis savos agrākajos darbos (piem.: [2008] *Pieskārieni. Kā kļūt par savējo starp svešiniekiem un kolēģiem*. Rīga : Biznesa augstskola Turība; [2012] *Ievārījums un brīnumi*. Rīga : Atēna), rakstot gan zinātniski, gan savā iemīļotajā īsās prozas stilā. Jo bagātāks lietojamo paņēmieni arsenāls ir autora rīcībā, jo lielāka viņa meistarība. Bet, kā zināms, meistarībā var arī sapīties. Reizēm tas arī gadās.

Grāmatas ievads sākas ar autora filozofisko, viņa dzīves pieredzi apliecināto atziņu, ka “cilvēks var nodzīvot garu un laimīgu mūžu noslēgtībā, un cilvēks var dzīvot ilgi, laimīgi un atvērti kopā ar citiem. Abas šīs iespējas ir vēra ņemamas, jo mēs esam tik dažādi” (9. lpp.). Un tūlīt arī, atsaucoties uz LU profesoru Augustu Miltu, skaidro, kas ir komunikācija, un meklē atbildi uz jautājumu, kādēļ cilvēki vēlas saskarties ar citiem cilvēkiem, turklāt pat ļoti apgalvojošā formā. Uz jautājumu “Kāpēc mēs tik ļoti vēlamies saskarties ar citiem cilvēkiem?” atbildot, ka “cilvēks ir sabiedriska būtne, tāpēc tai nepieciešams būt saskarsmē ar citiem cilvēkiem” (10. lpp.), tādējādi

nosvītrojot vienu no divām paša sniegtajām atziņām, ka cilvēks tikpat mierīgi un laimīgi var mūžu aizvadīt noslēgtībā. Šeit autors tiešām nedaudz sapīnies, nonākot pretrunā pats ar sevi, toties pamatojums, kādēļ pētījumā tik liela uzmanība pievērsta vērtībām, ir izdevies un tālākais jau loģiski argumentēts.

Darba pirmajā nodaļā autors aplūko vērtības un to lomu cilvēka dzīvē. Un sāk to ar Gerta Hofštēdes (*Geert Hofstede*) sīpolveida sabiedrības modeli, kura kodolu veido vērtības, kas nosaka visu pārējo. Autors atzīst, ka “vērtību lauks ir plašs un uzskatu par to ir tikpat daudz, cik domātāju” (13. lpp.).

Nākamajās divās nodaļās aplūkota vērtību maiņa pasaulē un Latvijā, pieskaroties arī padomju okupācijas gadiem, kas mainīja sabiedrību un vērtības. Šī tēma ir atsevišķa pētījuma vērtā. Neapšaubāmi, ļoti vajadzīga pētījuma. Autors pieskaras padomju uzspiestajam kolektīvismam. Tomēr ne tik, cik šis fenomens būtu pelnījis. Tas nav pārmetums autoram – detalizēta šī jautājuma pētniecība šajā darbā neglābjami vestu prom no tēmas. Lai tas paliek nākamajiem pētījumiem.

Tomēr, ja reiz autors sācis runāt par Latvijas iedzīvotāju vērtību transformāciju, tad vajadzēja dažos teikumos pieskarties tādai vērtībai kā ģimene. Kā rāda pētījums, ģimene mūsdienā Latvijas sabiedrībā tiek vērtēta pārsteidzoši augstu. Ģimene kā vērtība, ko daudzās valstīs tradicionāli ierindo pirmajā vietā, – šeit nekāda brīnuma nav. Tomēr ir jautājums, ko īsti saprotam ar ģimeni kā vērtību. Un šeit atskats uz padomju laiku ir nepieciešams. Vārdos ģimene padomju laikā tika definēta kā “sabiedrības pamatsūniņa”, tomēr praksē tās nozīme bija niecīga. Laika gaitā gan daudzas padomju dogmas neizturēja laika pārbaudi un tika atmestas, tuvinot izpratni par ģimeni tai, kāda tā bija Rietumu sabiedrībā. Un tomēr – padomju sistēma jēdzienu “ģimene” bija ja ne gluži izkropļojusi, tad traumējusi gan. Padomju varas rītausmā ģimene vispār tika uzskatīta par buržuāziskās sabiedrības palieku, kurā sievietes tiek apspiesta un ekspluatēta. Sievietes emancipācija sajaukumā ar padomju kolektīvismu radīja bērnam un specskolu baidīto sistēmu, kuras sekas izjūtam vēl pašlaik. Atcerēsimies padomju ideoloģijas radīto mītisko stāstu par Pavliku Marozovu – zēnu, kurš idejas vārdā

nodod tēvu. Tas ir pilnīgā pretrunā kristīgajām vērtībām (ceturtais bauslis – “tev būs savu tēvu un māti godāt”), uz kurām gadsimtiem balstījās ģimene Rietumu civilizācijā. Vēl 20. gs. 60. gados “biedru tiesas” darba kolektīvos izskatīja jautājumus, kas daudzos gadījumos dziļi skāra cilvēku personīgo dzīvi, ļaujot darbabiedriem, bet īstenībā Komunistiskās partijas funkcionāriem jaukties cilvēku personīgajā dzīvē un ģimenes lietās. Sava nozīme bija tam, ka Padomju Savienībā līdz pat tās sabrukumam vīriešus par homoseksuālām attiecībām krimināli sodīja. Līdz ar to jēdziens “tradicionālā ģimene”, kuru tik bieži dzird lietojam mūsdienās, īstenībā neko nepasaka par ģimenes vērtībām, tikai vērsas pret iespēju legalizēt tādu ģimeni, kuru veidotu viena dzimuma personas.

Ir daudzas lietas, kuras negatīvi ietekmē mūsu sabiedrību, – dzīšanās pēc naudas un ar to saistītā korupcija. Mūsu sabiedrība ar ievērojamu pārsvaru vēl joprojām augstāk vērtē labklājību nekā morāli, jā, tas šķietami ir raksturīgi kapitālismam, un tomēr pētījuma vērts ir jautājums par to, cik ļoti šo nobīdi vērtību skalā sekmējuši padomju okupācijas gadi. Katrā ziņā padomju gadu mākslā dažas parādības ir lieliski dokumentētas – atcerēsimies kaut vai latviešiem tik mīļo filmu *Limuzīns Jāņu nakts krāsā*, kurā režisors Jānis Streičs ģeniāli parāda, kā rodas alkātība. Šī atkal būtu atsevišķa tēma, tomēr, ja padomju kolektīvisma dziļāka analīze šajā pētījumā būtu lieka, tad ģimene kā vērtība prasītu izvērstāku skaidrojumu arī šeit. Katrā ziņā recenzijas autoram un, domājams, ne viņam vien šķiet, ka A. Pētersona viedoklī būtu vērts ieklausīties.

Autors aplūkojis arī Latvijas iedzīvotāju etniskās struktūras izmaiņas. Vērtības, kuras respondentiem piedāvāja sarindot prioritārā kārtībā, tika izraudzītas koleģiāli, fokusgrupas diskusijas rezultātā. Nebūtu lietderīgi šeit pārstāstīt galvenās atziņas. Tās ir respondentu atziņas, monogrāfijas autors tās tikai atspoguļo un analizē. Tomēr ir dažas lietas, kas varbūt nepārsteidza, bet lika aizdomāties gan. Kā jau minēju, visas vecuma grupas kā galveno vērtību minēja ģimeni. Tieši tāpēc no autora varēja gaidīt dziļāku šī jēdziena analīzi. Neparasti zemu, tikai 8. vietā, visu vecumu grupu pārstāvji ierindoja nacionālo identitāti. Ar citiem

pētījumiem saskan, ka godīgums atpaliek no pārticības, tomēr priecē, ka visjaunākajā grupā (18–24 gadi) tas ierindojas 6. vietā, kamēr divās pēdējās (45–54 un 55–74 gadi) – 7. vietā. Savukārt darbs jaunākajai grupai šķiet ievērojami mazsvarīgāks (5. vieta) nekā viņu vecākiem un vecvecākiem (3. vieta).

Autors veltījis uzmanību arī valodai kā nācijas un nacionālas valsts vērtībai (6. nodaļa), lai gan aptaujā valoda kā vērtība netika izcelta. Iespējams, ka tā patvērusies jautājumā par nacionālo identitāti, jo valoda nešaubīgi ir viens no nacionālās identitātes stūrakmeņiem. Autors labi izprot starpību starp etnisko latvieti un latvieti pēc pilsoniskās piederības. Jautājums ļoti nozīmīgs ne tikai mums, bet visai postpadomju telpai. Iespējams, tas pietrūcis pētījumā – nav šaubu, ka postpadomju telpā etniskā identitāte dominē pār pilsonisko. Tomēr – cik lielā mērā? Vai ir kādas atšķirības vecuma grupās? Iespējams, ka domāt pilsoniskās kategorijās traucē arī latviešu valodas izteiksme. Proti, krievu valodā ir divi jēdzieni – *latiņš* (etniskā nozīmē) un *latvijec* (pilsoniskā nozīmē), kamēr latviešu valodā ir tikai viens vārds “latvietis”, kuru pat pašiem latviešiem grūti lietot pilsoniskā nozīmē. Līdzīgi gan ir arī, piem., vācu valodā, bet tur pilsoniskā nozīme ar laiku ir iegājusies.

Autors aplūko arī kristīgās vērtības un latvisko dzīvesziņu. Abas tās līdz ar vispārcilvēciskajām vērtībām iekļautas Latvijas Republikas Satversmes ievadā. Piesakot šo tēmu, A. Pētersons latīņu uzstāda augstu – izpratne par to, kas īsti ietilpst jēdzienos “kristīgās vērtības” un “latviskā dzīvesziņa”, var būt ļoti dažāda. Pat laikā, kad Satversmes ievads vēl tikai tika rakstīts, diskusijas vairāk bija par to, vai tāda papildu preambula ir vai nav vajadzīga, nekā par tās saturu. Par minēto vērtību saturu – vēl jo mazāk. Izklusās labi, skan eiropeiski un vienlaikus arī nacionāli. To, ka par saturu nav īstas skaidrības, A. Pētersons ir pamanījis, citējot žurnālistu Māri Zanderu, ka, iekļaujot savā retorikā jēdzienus, kurus nevar izskaidrot, valsts amatpersonas “uzprasās uz nepatīkšanām”. A. Pētersons skatās uz abām vērtībām vēsturiski, atsaucas uz Indriķa *Livonijas hroniku* un arī *Atskaņu hroniku*, kur abas šīs vērtības aplūkotas kā savstarpēji noliedzošas. Autors gan pamatoti norāda, ka paši

kristieši, pie kuriem piederēja abu hroniku autori, nemītīgi atkāpās no viņu sludinātajām vērtībām – ar Dieva vārdu uz lūpām tiek slepkavots, liekot “zemei mirkt pagānu asinīm”, pastrādāti varas darbi pret ticības brāļiem, savas nodevas maksātas arī alkātībai. Tomēr atkāpes un izkropļojumi pašu ideju nemaina. Pēc piecdesmit okupācijas gadiem, kas pavadīti valstī, kurā kristietība tika nīdēta, izpratne par to, kas īsti ir šīs vērtības, ir zudusi, laikam jau nebūs pārspilējums – sabiedrības lielākajai daļai. Ko ar tām saprot pats A. Pētersons, īsti pateikts tomēr netiek – vien tas, ka viņš uzskata par vajadzīgu citēt kardinālu Julijanu Vaivodu, ka kristīgās kultūras pamatvērtības ir ticība, cerība un mīlestība. Arī uzticība laulībā, atsacīšanās no vardarbības, grēku piedošana.

Sekošana kristīgajām vērtībām noteikti nav tieši saistāma ar kristietības praktizēšanu. Autors min tirgus un sabiedriskās domas pētījuma centra SKDS pētījuma rezultātus, ka mūsdienā Latvijā 60% cilvēku Bībeli vispār nelasa, – cilvēks var ievērot šīs vērtības, jo ir tā audzināts, vai uztver tās kā pašas par sevi saprotamas. Iespējams, pat nenodala no latviskās dzīvesziņas, par kuras saturu monogrāfijā neko neatrodam. Autors arī nenodala, kuras vērtības pieskaitāmas pie kristīgajām, kuras pie latviskajām. Var gan pieņemt, ka ar “latviskām vērtībām” varētu būt saprasts par tādu tradicionāli uzskatītais darbs un nacionālā identitāte, kamēr kristīgās ietvertas jēdzienā “relīģija”, kas gan nivelē pēdējās līdz formālai piederībai kristietībai un kā vienīgo izpausmi saglabā Bībeles lasīšanu.

Nodaļas par vērtībām raisa diskusijas vai šķiet pārāk virspusējas, vairāk konstatējošas, turpēsim nodaļas par atvērtību kā progresa priekšnosacījumu ir uzrakstītas pārlicinoši un šaubas neizraisa. Arī galvenais secinājums, ka sabiedrība ir atvērtāka, nekā tas līdz šim izskanējis plašsaziņas medijos, nezina kāpēc nepārsteidz. Tāpat kā nepārsteidz tas, ka latviešu un cittautiešu atvērtības indekss būtiski neatšķiras. Katrā ziņā visām lielākajām Latvijā dzīvojošajām tautībām fiziskās atvērtības indekss izrādījies augstāks par mentālo. Tas nozīmē, ka praksē mums nav iebildumu dzīvot un strādāt kopā ar citu tautību, citas reliģijas vai rases pārstāvjiem. Vēl viens būtisks secinājums: mūsu

valsts sabiedrība ir aizspriedumaina simbolu līmenī – mums vieglāk ielaist svešinieku savā guļamistabā, grūtāk uzticēt kādu no nacionālās identitātes simboliem, teiksim – nest dziesmu-svētku karogu, kā tas bija jautāts pētījumā. Viena lieta ir to nojaust, pavisam cita – pierādīt. Biznesa augstskolas *Turība* veiktais pētījums to ir pierādījis, A. Pētersons savā monogrāfijā zinātniski pamatojis.

Monogrāfija vairs nav nopērkama – tā pieejama vien bibliotēkās. Darbs tomēr pelnījis, lai ar to iepazītos plašāks lasītāju pulks. Gan jau profesors A. Pētersons un, nešaubos, arī vēl kāds no mācībspēkiem to izmanto mācību procesā. Laikā, kad grāmatas lasa arvien mazāk, tas nozīmē, ka grāmatai ir ļoti paveicies – tā dzīvo. Gribētos cerēt, ka arī šīs pārdomas par A. Pētersona monogrāfiju rosinās viņu padomāt par dažām lietām un

tās tiks ja ne uzrakstītas, tad pārspriestas ar studentiem.

Nobeigumā vēl pārdomas, kuras raisīja šogad notikušais Latvijas vēsturnieku 2. kongress. Kongresā piedalījās un uzstājās gan A. Pētersons, gan šo rindu autors. Diskusijās tika skarts jautājums par latviešu vēsturnieku monogrāfijām, kurās dominē ģermāņu jeb vācu skola – smaga valoda, rūpīga argumentācija, neskaitāmas atsauces uz citu autoru darbiem. Šādas monogrāfijas tikpat kā nav iespējams tulkot angļu valodā, kurā pieņemts viegls esjisks rakstīšanas stils. A. Pētersona monogrāfija nav pētījums vēsturē, tomēr vēstures tur ir daudz. Varētu atzīmēt, ka tas, kā raksta šis autors, ir vidusceļš starp abām skolām – anglosakšu un ģermāņu. Varbūt viņam izdodas atrast ceļu, kā apvienot labāko no abām skolām, to arī novēlu.

DOI: <http://doi.org/10.22364/adz.54.21>

CILVĒKS AR VALIDITĀTI

Ilva Skulte, Dr. philol., Rīgas Stradiņa universitātes asociētā profesore

Viens no Latvijas mediju politikas nesējajiem veidotājiem, tagad partijas *Progresīvie* līderis Roberts Putnis publicējis grāmatu *Es esmu starp jums: Cilvēks ar invaliditāti un sabiedriskie mediji* ([2017] Rīga : Vesta-LK), kas ne tikai parāda viņa kompetenci mediju, sabiedrības un demokrātijas laukā, bet ir arī sava veida vērtību deklarācija. Tajā viņš detalizēti pievēršas sabiedriskajiem medijiem kā instrumentam cilvēku ar invaliditāti dziļākam akceptam un integrācijai sabiedrībā. Nelielās grāmatiņas izdevēji lakoniski, bet niansēti risinājuši vāka dizaina jautājumu (mākslinieks Dmitrijs Markovs). Aiz melnbaltās lapas stilizētajiem “uzplēsumiem” vīd daudzkrāsainība, un šie vizuālie elementi ne tikai uzrunā redzi, bet arī liek mobilizēt taustes uztveri un apziņoties, cik maz, ja neesi īpaši apguvis, varētu turēt līdzī, piem., Braila lasītājam.

Diemžēl ne viss izdevies vienlīdz labi. Jau grāmatas nosaukums par tā saturu nepasaka gandrīz neko, tiesa, apakšvirsraksts paskaidro, bet arī tas būtu veiksmīgāks, ja dotu mājienu par jautājuma nostādni, nevis savestu kopā divus jēdzienus (kurus cilvēki dzirdējuši pietiekami, lai tie neraisītu interesi, pat ja izpratnes par tiem lielākajā daļā sabiedrības principā nav). Līdzīgi varētu aprakstīt arī grāmatas saturu.

Nevar noliegt, ka tā rakstīta par sociāli svarīgu, Latvijas mediju politikā aktuālu un vienlaicīgi filozofiski interesantu un nebūt ne vienkāršu tēmu. Turklāt rakstīta ar zināšanām, misijas apziņu un apzinoties rakstītā vērtību un nozīmi. Apsveicami arī, ka vairākās grāmatas daļās izklāstītās domas, idejas un teorētiskie modeļi ir pietiekami saturiski izvērsti un dziļi, lai latviski izdoto grāmatu klāstā aizpildītu